
Onderzoek en beleid

Deze reeks omvat de rapporten van door het WODC verricht onderzoek. Opname in de reeks betekent niet dat de inhoud van de rapporten het standpunt van de Minister van Justitie weergeeft.

Drs. A. C. Berghuis - Drs. L. C. M. Tigges

W
wetenschappelijk

C
onderzoek-en

D
documentatie

C
centrum

Voorlopige hechtenis in de jaren 1972 en 1975

Ministerie van Justitie

1979

sts

Staatsuitgeverij
's-Gravenhage

10

Inhoud

1	Inleiding	1
1.1	Onderzoeksopzet	1
1.2	Onderzoeksmateriaal	2
1.3	Onderzoeksgroep	3
1.4	Indeling rapport	4
2	De toepassing van de voorlopige hechtenis	5
2.1	De landelijke cijfers betreffende voorlopige hechtenis in 1972 en 1975	5
2.2	De toepassing van de voorlopige hechtenis in de arrondissementen	9
2.3	Samenvatting	14
3	De duur van de voorlopige hechtenis	15
3.1	De landelijke cijfers over de duur van de voorlopige hechtenis	15
3.2	De duur van de voorlopige hechtenis in de arrondissementen	19
3.3	Samenvatting	20
4	Samenvatting en conclusies	22
	Summary	25
	Bijlagen	29

1.1 Onderzoeksopzet

Het is inmiddels al weer geruime tijd geleden dat na een langdurige voorbereiding de wetgeving m.b.t. de voorlopige hechtenis ingrijpend gewijzigd werd. Op 26 oktober 1973 (staatsblad 509; inwerkingtreding op 1 januari 1974) kwam een wetswijziging¹⁾ tot stand, die vooral beoogde de voorlopige hechtenis terug te dringen. Deze terugdringing heeft men langs de volgende wegen willen bereiken²⁾:

- 1 de gevallen waarin en de gronden waarop voorlopige hechtenis kan worden toegepast werden opnieuw en restrictiever omschreven;
- 2 aan de duur van de voorlopige hechtenis werden beperkingen gesteld, o.a. door de eis dat de verdachte binnen een bepaalde termijn op de openbare zitting moet terecht staan;
- 3 de rechtshulp aan de van zijn vrijheid beroofde verdachte werd belangrijk vergroot;
- 4 de motiveringseisen die aan de bevelen tot voorlopige hechtenis worden gesteld, ondergingen verzwaring;
- 5 de wettelijke mogelijkheden tot schorsing van de voorlopige hechtenis werden verruimd;
- 6 de aftrek van de tijd die in voorarrest werd doorgebracht van de bij het vonnis opgelegde straf werd verplicht gesteld.

Het spreekt vanzelf dat de belangstelling voor een zo ingrijpend dwangmiddel als de voorlopige hechtenis, na het aannemen van de genoemde wetswijzigingen, niet weggeëbd is. Integendeel, in brede kringen van de Staten-Generaal, het departement van justitie, de staande en zittende magistratuur en de strafrechtsdeskundigen — dezelfde groeperingen die de ontwikkelingen op dit terrein nauwgezet gevolgd en begeleid hebben — leven de vragen of datgene bereikt werd wat men met de wetswijzigingen beoogde en hoe de voorlopige hechtenis thans in de praktijk functioneert.

Binnen het departement van justitie en het Openbaar Ministerie resulteerde de belangstelling voor genoemde vragen uiteindelijk in de instelling door de vergadering van Procureurs-Generaal van een *Evaluatiecommissie Voorlopige Hechtenis*. In deze commissie hebben enkele leden van het Openbaar Ministerie en het departement — o.a. van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum, de Stafafdeling Wetgeving Publiekrecht, de Hoofdafdeling Staats- en Strafrecht — zitting (zie voor de volledige samenstelling van de commissie bijlage 1). De opdracht van de commissie, die op 4 januari 1978 voor het eerst bijeenkwam, is drieledig, t.w.:

- 1 Het maken van een inventarisatie van de vraagstukken waartoe de toepassing van de voorlopige hechtenis in de praktijk aanleiding geeft;
- 2 een studie maken van de wijze waarop de voorlopige hechtenis in de verschillende arrondissementen wordt toegepast, en in het oog lopende verschillen signaleren, waarbij de commissie tevens als begeleidingscommissie op-

1) Wanneer in het rapport sprake is van de wetswijziging, wordt hiermee steeds bedoeld op de wetswijziging van 1 januari 1974.

2) Zie hiervoor: A. Mulder en C. Fasseur, *De nieuwe regeling van de voorlopige hechtenis in Nederland*, in: Liber amicorum Hermann Bekaert, Gent 1977.

treedt voor het in dit kader te verrichten wetenschappelijk onderzoek;
3 Het doen van voorstellen om, waar mogelijk, een grotere eenheid in het beleid bij de toepassing van de voorlopige hechtenis tot stand te brengen.

De Commissie heeft gemeend dat zij zich eerst over het eerste en derde onderdeel van de opdracht zou kunnen beraden nadat het onder punt 2 bedoelde onderzoek was verricht. Zij besloot daarom aan dat onderzoek prioriteit te verlenen. Het onderzoek geschiedt in een drietal fasen.

In de *eerste* fase (te verrichten door het WODC) zal de aandacht vooral gericht zijn op het globale effect van de wetswijziging en op de arrondissementsgewijze verschillen, zoals die onder het regiem van de nieuwe wet te constateren zijn. In dit rapport zal verslag worden gedaan van deze eerste fase.

In de *tweede* fase van het onderzoek zal d.m.v. een dossierstudie o.m. nagegaan worden waarop eventuele verschillen tussen de arrondissementen t.a.v. de toepassing van de voorlopige hechtenis berusten. Zo zal aandacht worden besteed aan de relatie van de toepassing van de voorlopige hechtenis met de kenmerken van de daad en de verdachte; voorts aan de gronden waarop voorlopige hechtenis gevorderd resp. opgelegd wordt en de motiveringen (art. 67a en 78 Sv.). Tenslotte zal uitvoerig ingegaan worden op het beleid t.a.v. de schorsing van de voorlopige hechtenis en op de consequenties van de beperking van de duur van de voorlopige hechtenis tot 102 dagen. Daarbij gaat de aandacht vooral uit naar de achtergronden van de schorsingen van het onderzoek op de rechtszitting.

Het voorgenomen dossieronderzoek zal een samenwerkingsproject zijn tussen het WODC en mr. J. P. Balkema van het Juridisch Instituut van de Rijksuniversiteit Groningen. Het WODC richt zich vooral op de toepassing van de voorlopige hechtenis, terwijl de aandacht van de heer Balkema uitgaat naar de schorsingen en de duur van de voorlopige hechtenis. Doordat echter het WODC en de heer Balkema in het onderzoek zullen samenwerken, zal het onderscheid tussen de onderwerpen welke ieder voor zijn rekening neemt, niet altijd scherp te trekken zijn.

In de *derde* fase tenslotte zal het WODC, mede op basis van de resultaten van de voorafgaande fasen, een enquête houden onder in het bijzonder de leden van de Rechterlijke Macht om een dieper inzicht te krijgen in de eventuele knelpunten bij de toepassing van de voorlopige hechtenis onder het regiem van de nieuwe wet.

1.2 Onderzoeksmateriaal

Zoals gezegd zal in dit rapport verslag gedaan worden van de eerste fase van het onderzoek dat gericht is op het effect van de wetswijziging en op een globale inventarisatie van de arrondissementsgewijze verschillen inzake de huidige toepassing van de voorlopige hechtenis. Het inzicht in deze twee onderwerpen kan op een relatief eenvoudige wijze verkregen worden. Het WODC beschikt namelijk over de kerngegevens van de J.C.S.-formulieren³⁾ over de strafzaken die in 1972 en 1975 onherroepelijk door de Rechtbanken en Gerechtshoven zijn afgedaan. Met behulp van dit onderzoeksmateriaal is het mogelijk om te onderzoeken of inderdaad de toepassing van de voorlopige hechtenis, naar frequentie en duur, in verhouding tot het aantal strafzaken, afgenomen is. Tevens kan nagegaan worden bij welke misdrijven in het bijzonder zich veranderingen hebben voorgedaan. Tenslotte kan de toepassing van de voorlopige hechtenis in de verschillende arrondissementen bekeken worden, waarbij met name interessant lijkt of eventuele bestaande verschillen na de wetswijziging kleiner zijn geworden.

Over het onderzoeksmateriaal dienen nog een aantal belangrijke opmerkingen gemaakt te worden.

a Het materiaal heeft betrekking op gegevens over strafzaken die in 1972 en 1975 onherroepelijk zijn afgedaan door de Rechtbanken en Gerechtshoven.

3) De formulieren voor de Justitiële en Criminele Statistiek (J.C.S.) worden per afgedane strafzaak ingevuld door de parketten en griffies ten behoeve van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

Het materiaal bevat derhalve geen zaken die door het Openbaar Ministerie zijn afgedaan. Uit de Justitiële Statistiek 1974-1975 blijkt dat in 1975 353 strafzaken waarbij preventieve hechtenis was toegepast, eindigden in een sepot⁴). Deze gevallen van voorlopige hechtenis blijven hier buiten beschouwing. Van de 353 zaken betreffen er 61 een minderjarige verdachte. Door het WODC zal in een volgende fase van het onderzoek nader worden onderzocht om wat voor zaken het hier ging wanneer het minderjarigen betrof.

b De beslissing om de voorlopige hechtenis toe te passen ligt voor een aantal zaken die in 1972 en 1975 zijn afgedaan in 1971 en 1974. Ook deze gevallen zijn in het materiaal opgenomen. Uitgesloten zijn de zaken waarbij in 1972 en 1975 beslist is over voorlopige hechtenis en die in 1973 en 1976 zijn afgedaan.

c De cijfers over het aantal afgedane zaken waarbij preventieve hechtenis is opgelegd en die werden ontleend aan de J.C.S.-formulieren van het CBS verschillen aanzienlijk van de cijfers over het aantal in preventieve hechtenis genomen personen die door het Ministerie van Justitie werden verzameld. Een eerste oorzaak van de hogere aantallen insluitingen berust hierop dat een zaak die in appèl dient, opnieuw wordt geregistreerd door het parket van de Procureur-Generaal bij het hof. Hierdoor ontstaan dubbelstellingen. Een tweede oorzaak voor dit verschil is gelegen in de omstandigheid dat gevoegde zaken waarbij preventieve hechtenis is opgelegd, volgens de CBS-registratie éénmaal worden geteld, terwijl het Ministerie van Justitie hier twee insluitingen registreert. De registratie van de opgelegde hechtenissen door het Ministerie van Justitie is met ingang van 1977 zodanig gewijzigd, dat een vergelijking met de CBS-cijfers mogelijk wordt.

1.3 Onderzoeksgroep

Wanneer een vergelijking gemaakt wordt van de toepassing van de voorlopige hechtenis in de verschillende arrondissementen in de jaren 1972 en 1975, dan moet om een zuiver beeld te verkrijgen een zo homogeen mogelijke onderzoeksgroep samengesteld worden. Dat betekent dat men het onderzoek moet beperken tot de toepassing van de voorlopige hechtenis bij strafzaken tegen strafrechtelijk meerderjarige verdachten met de Nederlandse nationaliteit.

De zaken tegen strafrechtelijk minderjarigen zijn in de analyse buiten beschouwing gelaten, omdat zij door de bijzonderheden van de strafrechtelijke aanpak in kinderstrafzaken niet te vergelijken zijn met de zaken tegen meerderjarigen. Wanneer nu in bepaalde arrondissementen relatief veel kinderzaken voorkomen, zou dit de vergelijking onzuiver maken. Dezelfde overweging geldt ook voor de strafzaken tegen buitenlandse verdachten. De toepassing van de preventieve hechtenis bij zaken tegen buitenlanders wordt immers sterk beïnvloed door de omstandigheid dat buitenlanders vaak geen vaste woon- of verblijfplaats in Nederland hebben. Wanneer de verdachte geen vaste woon- of verblijfplaats in Nederland bezit, en hij verdacht wordt van een misdrijf waarvan de rechtbank kennis neemt en waarop, naar de wettelijke omschrijving, gevangenisstraf is gesteld (art. 67, tweede lid, sub 1 Sv.), kan diens preventieve hechtenis worden bevolen. Juist bij dergelijke verdachten zal vaak een ernstig gevaar voor vlucht bestaan, hetgeen één der wettelijke gronden is voor de toepassing van de voorlopige hechtenis.

Voor toepassing van de voorlopige hechtenis bij zaken tegen buitenlanders gelden, kortom, andere criteria⁵), hetgeen de uitsluiting van deze zaken bij de vergelijkingen noodzakelijk maakt. Aangezien de toepassing van de voorlopige hechtenis bij zaken tegen buitenlanders een belangrijk onderdeel vormt van het beleid inzake de toepassing van dit dwangmiddel, zal hieraan in een latere fase van het onderzoek nog apart aandacht worden geschonken.

In dit rapport beperken wij ons, zoals gezegd, tot de hechtenissen bij zaken tegen meerderjarige verdachten met de Nederlandse nationaliteit.

4) Bron: Justitiële Statistiek 1974-1975, tabel 3.

5) Van der Werff, C. en A. A. van der Zee-Nefkens, Strafrechtelijke Vervolgung en Bestrafing van Nederlanders en Buitenlanders, WODC-reeks 'Onderzoek en Beleid', no. 2, Staatsuitgeverij 1978.

1.4 Indeling rapport

Achtereenvolgens zullen nu in dit rapport de volgende zaken aan de orde komen. Eerst zal de toepassing van de voorlopige hechtenis in 1975 vergeleken worden met die in 1972 (hoofdstuk 2). Daarna zal in hoofdstuk 3 de ontwikkeling van de duur van de voorlopige hechtenis bekeken worden. Beide keren zullen eerst de landelijke cijfers en daarna de cijfers per arrondissement gepresenteerd worden. Tenslotte volgen in hoofdstuk 4 een samenvatting en enkele conclusies.

De toepassing van de voorlopige hechtenis

De wet van 1 januari 1974 beoogde onder meer een beperking van de mate waarin voorlopige hechtenis wordt toegepast. Kortheidshalve wordt de term 'voorlopige hechtenis' verder in de tekst aangeduid met VH. Teneinde na te gaan in hoeverre dit doel is bereikt, worden de landelijke cijfers van 1975 met die van 1972 vergeleken. Daarna worden de cijfers voor de verschillende arrondissementen afzonderlijk gepresenteerd.

2.1 De landelijke cijfers betreffende voorlopige hechtenis in 1972 en 1975

Is over het geheel genomen in 1975 (relatief en/of absoluut) minder vaak VH toegepast dan in 1972?

Om deze vraag te beantwoorden, zal worden bekeken bij hoeveel misdrijven in deze jaren VH is toegepast. Daarbij worden buiten beschouwing gelaten die categorieën misdrijven, waarbij nooit of hoogst zelden VH wordt toegepast: misdrijven o.g.v. Wegenverkeerswet, Wet op de economische delicten, ed. Dit betekent dat de onderstaande cijfers alleen betrekking hebben op de misdrijven zoals omschreven in het Wetboek van Strafrecht, de Vuurwapenwet en de Opiumwet.

Tabel 1 Totaal cijfers over de toepassing van voorlopige hechtenis bij de strafzaken tegen meerderjarige verdachten met de Nederlandse nationaliteit die in 1972 en 1975 door de rechtbanken en hoven zijn afgedaan (Wetboek van Strafrecht, Vuurwapenwet en Opiumwet)

	1972		1975	
	aantal zaken	%	aantal zaken	%
Totaal aantal zaken waarin geen VH is toegepast	21.754	83,0	23.070	86,3
Totaal aantal zaken waarin wel VH is toegepast	4.462	17,0	3.665	13,7
Totaal aantal onderzochte strafzaken	26.216	100	26.735	100

Uit tabel 1 blijkt dat in 1975 in 3.665 zaken VH werd toegepast tegen in 1972 in 4.462 gevallen, bij een nagenoeg gelijk aantal strafzaken (ruim 26.000). Er is dus een daling opgetreden van 18%. M.a.w. de toepassing van de VH is met een vijfde gedaald gerekend naar absolute aantallen. Kijkt men naar het percentage strafzaken waarin VH werd toegepast, dan zien we een daling van 17,0% in 1972 naar 13,7% in 1975.

Men mag aan de geconstateerde vermindering niet zonder meer de conclusie verbinden dat de wetswijziging daarvoor verantwoordelijk is. Het zou immers kunnen zijn dat het gevonden verschil (mede) toe te schrijven is aan een gewijzigde samenstelling van de afgedane strafzaken naar misdrijfcategorieën. Wanneer het aandeel van de zwaardere misdrijven in 1975 kleiner zou zijn geweest dan in 1972 zou deze verschuiving immers ook van invloed zijn geweest op het percentage zaken waarbij VH is opgelegd (dit percentage zou ten gevolge hiervan kleiner zijn geworden). Omgekeerd zal een toename van

het aandeel van de zwaardere misdrijven tot gevolg hebben dat de daling van het hechtenispercentage bij alle misdrijven tezamen kleiner is dan bij de meeste categorieën afzonderlijk. Om te kunnen vaststellen of en in hoeverre de daling (mede) beïnvloed is door een wijziging in het criminaliteitspatroon zullen wij hieronder de ontwikkeling van de hechtenispercentages per delicts-categorie bestuderen. Deze nadere bestudering van het hechtenispercentage biedt tevens de gelegenheid vast te stellen in hoeverre de hechtenispercentages binnen de verschillende delictscategorieën een zelfde ontwikkeling te zien hebben gegeven.

De toepassing van de VH bij verschillende soorten misdrijven

De misdrijven van het Wetboek van Strafrecht zijn globaal te onderscheiden in agressieve misdrijven, seksuele misdrijven en vermogensmisdrijven¹⁾. Voor ieder van deze groepen misdrijven, alsmede voor de misdrijven Vuurwapenwet en Opiumwet, worden de cijfers over 1972 en 1975 in tabel 2 gepresenteerd.

Tabel 2 De toepassing van de VH bij verschillende soorten misdrijven in 1972 en 1975 (meerderjarige Nederlanders)

	1972		1975		% verschil 1972/1975
	N	% VH	N	% VH	
<i>Misdrijven Wetboek van Strafrecht</i>					
agressieve misdrijven	7951	8,0	7901	7,9	- 0,1
seksuele misdrijven	955	30,4	687	31,4	+ 1,0
vermogensmisdrijven	15449	21,8	15545	16,4	- 5,4
overige W.v.S.	153	13,7	62	2,2	- 10,5
<i>Misdrijven Vuurwapenwet</i>	1340	1,0	1857	2,2	+ 1,2
<i>Misdrijven Opiumwet</i>	368	34,5	683	34,8	+ 0,3
Totaal	26216	17,0	26735	13,7	- 3,3

Uit tabel 2 blijkt dat vooral bij de vermogensmisdrijven het percentage van de zaken waarin VH werd toegepast daalde.

De genoemde groepen misdrijven uit het Wetboek van Strafrecht zijn nader te specificeren naar afzonderlijke misdrijven.

In tabel 3 worden de belangrijkste misdrijven met de bijbehorende hechtenispercentages weergegeven. Bij de interpretatie van de hechtenispercentages per misdrijf moet worden bedacht dat op het moment waarop de hechtenis wordt toegepast niet altijd duidelijk is voor welk delict de verdachte zal worden veroordeeld. In de tabel is weergegeven in welk percentage van bepaalde delicten hechtenis is toegepast, waarbij als criterium is genomen het delict waarvoor de verdachte is veroordeeld.

1) Zie bijlage 2 voor een overzicht van de groepen misdrijven. Naast agressieve, seksuele en vermogensmisdrijven is er nog een restgroep 'overige misdrijven'.

Tabel 3 De toepassing van de VH bij afzonderlijke misdrijven uit het Wetboek van Strafrecht in 1972 en 1975 (meerderjarige Nederlanders)

	1972		1975		% verschil 1972/1975
	N	% VH	N	% VH	
Huis- en lokaalvredebreuk	385	0,3	201	3,0	+ 2,7
Wederspanningheid	305	3,0	530	2,1	- 0,9
Openlijke geweldpleging tegen persoon/goed	561	39,1	448	21,9	- 17,2
Bedreiging met geweld tegen persoon/goed	286	27,5	367	19,1	- 8,2
Moord en doodslag	76	82,9	147	89,1	+ 6,2
Eenvoudige mishandeling	3041	0,8	2740	1,2	+ 0,4
Zware mishandeling	301	44,2	339	42,2	- 2,0
Dood of letsel door schuld	44	4,5	30	6,7	+ 2,2
Brandstichting	171	37,4	153	49,7	+ 12,3
Vernieling	1794	0,3	2113	0,9	+ 0,6
Verkrachting	74	75,7	97	70,1	- 5,6
Gemeensch. met kinderen	64	34,4	45	31,1	- 3,3
Aanranding	82	39,0	67	28,4	- 10,6
Ontucht met minderjarigen	305	34,4	221	32,6	- 1,8
Ontucht door ouders, onderwijz. enz.	112	62,5	82	48,8	- 13,7
Valsheid in geschrift	651	9,7	782	8,2	- 1,5
Eenvoudige diefstal	5105	9,6	4823	3,9	- 5,7
Diefstal in vereniging	2551	21,4	2734	13,4	- 8,0
Diefstal in vereniging met braak	2398	50,2	2534	37,8	- 12,4
Diefstal met braak	1049	43,1	1172	35,6	- 7,5
Diefstal met geweld	203	76,4	249	74,3	- 2,1
Afperzing	108	74,1	152	63,2	- 10,9
Verduistering	712	6,6	526	4,2	- 2,4
Verduistering in dienstbetr.	317	15,8	282	7,4	- 8,4
Oplichting	588	8,8	252	13,9	+ 5,1
Heling	1534	11,2	1810	8,1	- 3,1

Uit tabel 3 blijkt dat de VH bij de meeste misdrijven in 1975 minder vaak is toegepast dan in 1972.

Een duidelijke afname is te zien bij de seksuele misdrijven (aanranding, ontucht door ouders, onderwijzers, etc., verkrachting). De lichte toename van het percentage VH dat de categorie seksuele misdrijven liet zien (tabel 2) blijkt een gevolg te zijn van een wijziging die zich in de samenstelling van deze categorie heeft voltrokken. Sinds 1972 is het seksuele delict waarbij zeer vaak VH wordt opgelegd (verkrachting) toegenomen, terwijl de overige seksuele delicten een forse daling te zien hebben gegeven. Dit heeft tot gevolg dat het aandeel van de verkrachtingen van de seksuele delicten aanzienlijk groter is geworden: in 1972 bestond 7,7% van de afgedane seksuele delicten uit een verkrachting en in 1975 was dit 16,4%. Deze wijziging in de samenstelling van de categorie seksuele delicten heeft ertoe geleid dat het percentage van de seksuele delicten waarbij VH is opgelegd een lichte stijging te zien geeft terwijl dit percentage binnen de verschillende subcategorieën seksuele delicten duidelijk is gedaald.

Verder is er een duidelijke afname bij een aantal vermogensmisdrijven (eenvoudige en gekwalificeerde diefstal, verduistering in dienstbetrekking, afperzing) en enkele agressieve misdrijven (openlijke geweldpleging).

Een toename valt daarentegen waar te nemen bij enkele andere agressieve misdrijven (brandstichting, moord en doodslag) en oplichting.

Uit bovenstaande gegevens kan afgeleid worden, dat de reeds eerder geconstateerde daling van het hechtenispercentage bij alle misdrijven van het Wetboek van Strafrecht, de Vuurwapenwet en de Opiumwet niet is toe te schrijven aan een gewijzigde samenstelling van de afgedane strafzaken. Over-

eenkomstige dalingen zijn immers zichtbaar bij de meeste misdrijfcategorieën (afzonderlijk²⁾). Het lijkt er dus op, dat deze daling berust op een wijziging in de criteria die in de praktijk zijn aangelegd bij het opleggen van VH.

In het kader van de toepassing van de VH lijkt het zinvol om de verschillende misdrijven in te delen naar de maximale, wettelijke strafbedreiging. In de nieuwe wettelijke regeling wordt immers op verschillende punten verwezen naar bepaalde maximale strafbedreigingen. Ook in de discussie over de regeling van de VH spelen de maximale strafbedreigingen een belangrijke rol. In tabel 4 wordt een overzicht gegeven van de toepassing van de VH in 1972 en 1975 bij de verschillende categorieën misdrijven per maximale strafbedreiging.

Tabel 4 De toepassing van de VH bij groepen misdrijven met een verschillende maximale strafbedreiging in 1972 en 1975

Max. strafbedreiging	1972		1975		% verschil 1972/1975
	N	% VH	N	% VH	
0 tot 4 jaar	10.131	4,5 (453)	9.659	3,8 (371)	-0,7
4 tot 6 jaar	8.404	11,6 (976)	8.946	7,3 (653)	-4,3
6 tot 9 jaar	6.970	37,1 (2583)	7.271	28,2 (2048)	-8,9
9 tot 12 jaar	201	62,2 (125)	287	67,3 (193)	+5,1
12 jaar en meer	466	69,7 (325)	572	69,9 (400)	+0,2

Uit tabel 4 blijkt dat de VH het duidelijkst is afgenomen bij de misdrijven met een maximale strafbedreiging van 6 tot 9 jaar. Hiertoe behoren onder meer de meeste vormen van gekwalificeerde diefstal. Opmerkelijk is de toename van het VH-percentage bij misdrijven waarop maximaal 9—12 jaar staat. De verklaring hiervoor kan gevonden worden in de toeneming van het aandeel dat het misdrijf afpersing in deze categorie heeft.

Verder laat tabel 4 zien, dat in 1975 in 371 gevallen VH is toegepast bij misdrijven met een maximum strafbedreiging van minder dan 4 jaar. Voor tweederde deel (274 zaken) betreft dit misdrijven die als uitzondering in de wet genoemd zijn (art. 67 Sv.; vooral heling, bedreiging met geweld, bedrog en verduistering spelen hierbij een rol). Voor de rest zal het waarschijnlijk gaan om zaken waarin de verdachte geen vaste woon- of verblijfplaats heeft.

Van de 653 zaken waarbij in 1975 VH werd toegepast t.a.v. delicten met een maximumstraf gelégen tussen 4 en 6 jaar, wordt 36 procent gevormd door zaken waarbij overtreding van bepalingen van de Opiumwet een rol speelt. De overige zaken betreffen delicten als eenvoudige diefstal (29%), openlijke geweldpleging (14%) en valsheid in geschrifte (10%).

Tabel 4 is ook om een andere reden nog informatief. Uit de tabel blijkt dat er in 1975 minder zaken zijn afgedaan dan in 1972 met delicten waarbij het strafmaximum lager was dan 4 jaar. De overige categorieën laten alle een toename zien. Dit is in het bijzonder het geval met zaken waarin delicten voorkomen waarop meer dan 9 jaar is gesteld. Met dit gegeven voor ogen kan dan geconcludeerd worden dat de geconstateerde daling van de VH met 18% zich heeft voltrokken ondanks de toeneming van de gemiddelde zwaarte van de af-

2) Ook binnen eenzelfde misdrijfcategorie kunnen zich uiteraard wijzigingen voltrekken in de gemiddelde ernst van de af te handelen misdrijven. Wijzigingen die consequenties kunnen hebben voor de mate waarin VH wordt toegepast. Uit het WODC-onderzoek naar het vervolgingsbeleid is het ressort 's-Gravenhage in de jaren 1972, 1973 en 1974 is gebleken dat de gemiddelde hoogte van de gestolen bedragen bij de delicten eenvoudige en gekwalificeerde diefstal (311 WvS) in 1974 iets hoger was dan in 1972: eenvoudige diefstal, 1972: f 277,— (N=97) en 1974: f 507,— (N=135); gekwalificeerde diefstal, 1972: f 1461,— (N=93) en 1974: f 1492,— (N=101). Deze gegevens vormen een aanwijzing dat de daling van de hechtenispercentages bij de delictscategorieën eenvoudige diefstal en diefstal met braak sinds 1972 niet berust op een afname van de gemiddelde ernst van de afgehandelde delicten.

gedane zaken.

Samenvattend kan worden vastgesteld dat bij de meeste categorieën misdrijven in 1975 striktere criteria voor de toepassing van de preventieve hechtenis zijn gehanteerd dan in 1972, als gevolg waarvan de hechtenispercentages een duidelijke daling te zien hebben gegeven. Aangezien in 1974 in de wettelijke regeling van de VH wijzigingen werden aangebracht die ten doel hadden de toepassing van dit dwangmiddel in te perken, mag aangenomen worden dat de daling van het hechtenispercentage tussen 1972 en 1975 mede een gevolg van deze wetwijziging geweest is. Voor deze interpretatie kan ondersteuning worden gevonden in de cijfers over het aantal in preventieve hechtenis genomen personen, die het Ministerie van Justitie en het Centraal Bureau voor de Statistiek jaarlijks verzamelen. Uit deze cijfers blijkt namelijk dat het aantal in preventieve hechtenis genomen personen in 1974 een scherpe daling vertoonde ten opzichte van de aantallen in de drie voorafgaande jaren terwijl het aantal in 1975 ongeveer op hetzelfde niveau lag als in 1974³⁾.

De ontwikkeling van de aantallen in preventieve hechtenis genomen personen vertoont met andere woorden een knik in het jaar dat volgde op de wetwijziging. Eenzelfde beeld geeft ook de halfjaarlijkse registratie van het aantal preventief gedetineerden van de Directie Gevangeniswezen van het Ministerie van Justitie te zien. Terwijl er in de eerste en tweede helft van 1973 gemiddeld respectievelijk 1347 en 1269 preventief gedetineerden in de Huizen van Bewaring verbleven, waren dit er in 1976 respectievelijk 1110 en 1190. Deze daling van het aantal preventief gehechten in 1974 heeft ook consequenties gehad voor het percentage dat de preventief gehechten uitmaken op de gehele populatie van gedetineerden. In de eerste helft van 1973 was dit percentage 49,3 terwijl het in de eerste helft van 1974 44,6 was. Sindsdien is dit percentage steeds onder de 45 gebleven (zie bijlage 3).

Al deze cijferreeksen wijzen erop dat de wetwijziging van 1974 heeft geleid tot een inperking van de toepassing van de preventieve hechtenis. Uit dezelfde cijferreeksen blijkt echter ook dat de daling van de aantallen in hechtenis genomen personen zich reeds twee jaar voor de wetwijziging had ingezet. Dit gegeven wijst erop dat de in 1974 tot stand gekomen wetwijziging als effect heeft gehad dat een in de praktijk van de strafrechtspleging in gang zijnde ontwikkeling zich in versneld tempo heeft doorgezet.

Het is niet mogelijk te bepalen in hoeverre de daling van de VH vóór de wetwijziging mede is beïnvloed door de indiening van het betreffende wetsontwerp in 1969. Aangezien toen over beperking van de VH in brede kring werd gediscussieerd, is het zeer wel mogelijk dat in de praktijk bij de toepassing van de VH op de te verwachten wetwijziging is geanticipeerd. Ook is het denkbaar dat de wijziging de formele bevestiging is geweest van een ontwikkeling die zich op grond van gewijzigde inzichten bij de Rechterlijke Macht reeds had voorgedaan. Bij de evaluatie van de effecten van een wetwijziging zal men steeds op een dergelijke wisselwerking tussen praktijk en wetgeving bedacht moeten zijn.

2.2 De toepassing van voorlopige hechtenis in de arrondissementen

Tot dusver zijn alleen de landelijke cijfers in ogenschouw genomen. In deze paragraaf wordt nagegaan in hoeverre de mate waarin preventieve hechtenis wordt toegepast per arrondissement verschilt. Ook hierbij is het materiaal beperkt tot de toepassing van preventieve hechtenis bij strafzaken tegen meerderjarige verdachten met de Nederlandse nationaliteit.

In tabel 5 wordt allereerst een overzicht gegeven van de ontwikkeling van de hechtenispercentages bij de misdrijven van het Wetboek van Strafrecht, de Opiumwet en de Vuurwapenwet in de verschillende arrondissementen.

3) Het aantal in preventieve hechtenis genomen personen was volgens deze registratie in '71: 7542, in '72: 7461, in '73: 7177, in '74: 6263 en in '75: 6578. Zie hiervoor: A. Mulder en C. Fasseur, *De nieuwe regeling van de voorlopige hechtenis in Nederland*, in: Liber amicorum Hermann Bekaert, Gent 1977.

Bij de interpretatie van de cijfers moet rekening gehouden worden met de jaarlijkse stijgingen van de aan de politie bekend geworden verdachten ter zake van misdrijf.

Tabel 5 Percentage van de gevallen waarbij VH is toegepast per arrondissement bij de strafzaken tegen meerderjarige verdachten met de Nederlandse nationaliteit die in 1972 en 1975 door de rechtbanken en gerechtshoven zijn afgedaan (Wetboek van Strafrecht, Vuurwapenwet en Opiumwet)

	1972		1975		% verschil 1972/1975
	N	% VH	N	% VH	
Den Bosch	2190	14,7	2296	14,3	- 0,4
Breda	2147	16,9	1926	12,4	- 4,5
Maastricht	1563	20,6	1687	11,9	- 8,7
Roermond	1087	14,3	1114	11,8	- 2,5
Arnhem	1731	13,0	1713	11,2	- 1,8
Zutphen	798	20,4	706	12,6	- 7,8
Zwolle	436	14,7	532	8,6	- 6,1
Almelo	1011	23,6	1042	19,1	- 4,5
Den Haag	2445	12,8	2655	12,7	- 0,1
Rotterdam	2045	21,2	2165	19,6	- 1,6
Dordrecht	626	21,1	627	10,7	- 10,4
Middelburg	545	13,6	544	7,9	- 5,7
Amsterdam	3277	22,8	3448	19,5	- 3,3
Alkmaar	962	7,7	968	4,4	- 3,3
Haarlem	1761	14,8	1226	13,5	- 1,3
Utrecht	1113	19,5	1142	18,1	- 1,4
Leeuwarden	892	16,1	1000	11,8	- 4,3
Groningen	1014	16,1	1119	9,4	- 6,7
Assen	573	8,6	825	6,9	- 1,7

Uit tabel 5 blijkt dat door alle rechtbanken in 1975 minder vaak VH is opgelegd dan in 1972. Ook hier geldt echter weer dat pas tot het gebruik van striktere criteria bij de toepassing van VH geconcludeerd kan worden wanneer ook de hechtenispercentages van de verschillende misdrijfcategorieën een daling te zien geven. In tabel 6 zijn van de verschillende arrondissementen de hechtenispercentages opgenomen voor de misdrijfcategorieën agressieve misdrijven en vermogensmisdrijven⁴⁾.

4) De gegevens betreffende de toepassing van VH bij de overige categorieën misdrijven zijn opgenomen in bijlage 4.

Tabel 6 De toepassing van de VH bij agressieve en vermogensmisdrijven per arrondissement voor meerderjarige Nederlanders in 1972 en 1975

	<i>Agressieve misdrijven</i>			<i>Vermogensmisdrijven</i>		
	1975 N	% VH	% verschil 1972/1975	1975 N	% VH	% verschil 1972/1975
Den Bosch	597	10,2	- 1,1	1357	16,1	- 1,6
Breda	554	7,8	- 3,0	1192	12,4	- 8,4
Maastricht	528	6,8	- 4,6	955	14,3	- 10,5
Roermond	412	5,3	+ 1,2	543	16,0	- 6,5
Arnhem	540	6,7	- 2,2	1006	12,2	- 4,3
Zutphen	268	6,3	- 3,3	380	17,4	- 10,6
Zwolle	195	5,1	- 1,3	252	11,9	- 13,8
Almelo	327	12,5	- 7,2	586	24,6	- 4,0
Den Haag	616	9,6	+ 5,4	1731	12,9	- 2,3
Rotterdam	448	12,5	- 1,5	1453	22,4	- 1,3
Dordrecht	203	5,9	+ 0,8	355	13,5	- 16,4
Middelburg	203	3,0	- 0,1	266	7,9	- 13,6
Amsterdam	863	11,8	+ 4,2	2066	22,4	- 5,4
Alkmaar	389	2,1	+ 0,3	513	5,8	- 6,9
Haarlem	326	9,2	+ 4,3	771	15,7	- 2,2
Utrecht	342	11,1	+ 4,1	629	21,9	- 6,1
Leeuwarden	367	6,0	- 1,1	530	15,7	- 6,9
Groningen	373	2,1	- 4,8	584	13,2	- 9,4
Assen	350	4,3	+ 1,7	376	10,1	- 6,0

Uit tabel 6 blijkt dat de hechtenispercentages voor vermogensmisdrijven in alle arrondissementen zijn gedaald. Bij de agressieve misdrijven echter is het hechtenispercentage in bijna de helft van het aantal arrondissementen gestegen.

Tenslotte is nog gekeken naar de ontwikkeling van de hechtenispercentages in de verschillende arrondissementen bij de meer homogene delictscategorieën diefstal in vereniging met braak en diefstal met braak (zie tabel 7).

Tabel 7 De toepassing van de VH bij diefstal in vereniging met braak en diefstal met braak per arrondissement voor meerderjarige Nederlanders in 1972 en 1975*)

	<i>Diefstal in vereniging met braak</i>			<i>Diefstal met braak</i>		
	1975 N	% VH	% verschil 1972/1975	1975 N	% VH	% verschil 1972/1975
Den Bosch	248	40,3	+ 17,6	112	31,3	+ 8,6
Breda	171	39,8	- 16,5	88	36,4	- 5,5
Maastricht	164	37,8	- 15,4	76	35,5	- 10,7
Roermond	63	46,0	- 10,0	45	40,0	- 5,2
Arnhem	188	31,9	- 15,1	79	32,9	- 6,6
Zutphen	69	42,0	- 14,5	24		
Zwolle	24			20		
Almelo	154	44,2	- 3,6	51	35,3	- 6,4
Den Haag	252	20,2	- 17,2	99	32,3	- 3,9
Rotterdam	347	47,3	- 7,6	95	35,8	- 21,1
Dordrecht	61	36,1	- 36,3	28	32,1	- 29,4
Middelburg	45	17,8	- 27,8	23		
Amsterdam	279	49,1	- 4,7	189	45,0	- 0,6
Alkmaar	41	12,2	- 44,6	26	26,9	- 26,4
Haarlem	84	39,3	- 20,7	59	42,4	- 3,6
Utrecht	148	34,5	- 19,8	51	15,7	- 32,0
Leeuwarden	76	39,5	- 21,9	31	45,2	- 11,1
Groningen	94	26,6	- 28,5	43	53,5	+ 22,2
Assen	33	39,4	- 0,6	32	18,8	- 17,6

*) Alleen als N groter is dan 25 zijn alle gegevens opgenomen.

Opnieuw blijkt dat de hechtenispercentages over vrijwel de gehele linie — met uitzondering van Den Bosch — een teruggang laten zien. Bij de categorie diefstal in vereniging met braak is zelfs sprake van een meer forse daling. De conclusie is derhalve gerechtvaardigd dat na de wetwijziging in vrijwel alle arrondissementen striktere criteria aangehouden zijn bij de toepassing van de VH.

De in de tabellen 6, 7 en bijlage 4 weergegeven cijfers zijn ook nog in andere opzichten informatief. Allereerst blijkt de daling van de hechtenispercentages niet in alle arrondissementen even sterk te zijn geweest. De verschuivingen in het percentage VH lijken bijvoorbeeld zeer verschillend bij diefstal (in vereniging) met braak. Dit houdt in dat bij dit misdrijf bij sommige arrondissementen een forse vermindering in het percentage VH te constateren valt, bij andere daarentegen een geringe vermindering (of zelfs een toename).

De verschillen tussen de dalingspercentages van de arrondissementen per misdrijfcategorie kunnen uitgedrukt worden in een gestandaardiseerde maat, de zgn. standaardafwijking. Deze standaardafwijking geeft de mate aan waarin de verschillende arrondissementen tezamen van het *gemiddelde* dalingspercentage afwijken. Naarmate deze afwijkingen groter zijn, des te hoger is de standaardafwijking, ongeacht de hoogte van het gemiddelde dalingspercentage. De berekende standaardafwijkingen per misdrijfcategorie zijn opgenomen in tabel 8.

Tabel 8 De verschillen tussen de dalingspercentages van de arrondissementen bij de toepassing van de VH, uitgedrukt in standaardafwijkingen

Agressieve misdrijven	3,3
Sexuele misdrijven	16,3
Vermogensmisdrijven	4,2
— diefstal in vereniging met braak	16,1
— diefstal met braak	13,5
Misdrijven Vuurwapenwet	2,6
Misdrijven Opiumwet	16,2

Uit de berekende standaardafwijkingen van de dalingspercentages van de arrondissementen per misdrijfcategorie blijkt zeer duidelijk dat de verschillen het grootst zijn bij diefstal (in vereniging) met braak, sexuele misdrijven en misdrijven Opiumwet. De grote verschillen bij sexuele misdrijven en misdrijven Opiumwet vinden waarschijnlijk hun oorzaak in wijzigingen in de samenstelling van deze categorie misdrijven per rechtbank. De relatieve toename van verkrachtingen en zwaardere opiummisdrijven zal in het ene arrondissement sterker zijn geweest dan in andere. Ten aanzien van het meer homogene misdrijf diefstal (in vereniging) met braak lijkt de verschuiving er toe te hebben geleid dat sommige rechtbanken bij de toepassing van de VH (veel) striktere normen zijn gaan hanteren, terwijl andere rechtbanken in dit opzicht geen wijzigingen te zien hebben gegeven.

Uit de weergegeven tabellen blijkt tevens dat de mate waarin de negentien rechtbanken preventieve hechtenis toepassen vrij sterk uiteenloopt. In de arrondissementen Roermond, Amsterdam en Rotterdam werd in 1975 bijvoorbeeld bij meer dan 45% van de afgedane diefstallen in vereniging met braak preventieve hechtenis toegepast, terwijl dit percentage in de arrondissementen Alkmaar en Middelburg beneden de 20% lag. Interessant is nu de vraag in hoeverre de wetwijziging, waarbij aan de gronden voor de toepassing van de VH striktere eisen zijn gesteld, heeft geresulteerd in een verkleining van de onderlinge verschillen. Om deze vraag te kunnen beantwoorden, is een vergelijking gemaakt tussen de standaardafwijkingen van de hechtenispercentages per misdrijfcategorie in 1972 met dezelfde standaardafwijkingen in 1975 (zie tabel 9).

Tabel 9 De mate waarin de hechtenispercentages per misdrijfcategorie van de arrondissementen verschillen in 1972 en 1975, uitgedrukt in standaardafwijkingen

	standaardafwijking	
	in 1972	in 1975
Agressieve misdrijven	4,3	3,2
Sexuele misdrijven	9,0	9,3
Vermogensmisdrijven	5,2	4,8
— diefstal in vereniging met braak	10,6	10,0
— diefstal met braak	9,6	9,4
Misdrijven Vuurwapenwet	1,6	2,0
Misdrijven Opiumwet	14,7	6,0

De standaardafwijkingen van de hechtenispercentages zijn in 1975 nauwelijks anders dan in 1972. Men kan dus niet zeggen dat de wetwijziging van 1973 geleid heeft tot een grotere uniformiteit bij de toepassing van de VH door de verschillende rechtbanken. Een uitzondering hierbij vormen de misdrijven Opiumwet: daarbij zijn de hechtenispercentages van de verschillende arrondissementen duidelijk meer gelijk geworden⁵⁾.

Ten slotte is nog interessant om te bezien of de rechtbanken die bij een bepaalde categorie misdrijven relatief veel of weinig VH toepassen dit ook bij de andere misdrijfcategorieën doen. Wanneer dit zo zou blijken te zijn, zou dit een extra aanwijzing kunnen zijn dat de verschillende parketten en/of rechtbanken een eigen beslissingspatroon bij de toepassing van de VH vertonen. Om vast te stellen of een dergelijke consistentie aanwezig is, kan nagegaan worden of de rangorde van de arrondissementen naar de mate waarin de VH wordt toegepast bij het ene misdrijf overeenkomt met de rangorde bij andere misdrijven⁶⁾.

Tussen de agressieve-, sexuele- en vermogensmisdrijven zijn rangordecoëfficiënten gevonden van .37 tot .77 met een gemiddelde van .53. De overeenkomst tussen de rangordes is dus zeker aanwezig. Deze uitkomst betekent dat de mate waarin de onderscheiden rechtbanken bij de verschillende misdrijfcategorieën VH toepassen nogal consistent is. Zo worden in Amsterdam en Almelo bijvoorbeeld bij alle misdrijfcategorieën relatief hoge hechtenispercentages gevonden, terwijl de hechtenispercentages steeds relatief laag zijn in Alkmaar en Middelburg. Deze uitkomst leidt tot de veronderstelling dat door de parketten en/of rechtbanken bij de toepassing van de VH verschillende criteria waren gehanteerd. Alvorens deze conclusie kan worden getrokken zou echter eerst nader moeten worden onderzocht of de verschillende parketten en rechtbanken met vergelijkbare zaken worden geconfronteerd. Wanneer immers zou blijken dat de rechtbank in Amsterdam binnen de verschillende misdrijfcategorieën steeds met relatief ernstige zaken te maken heeft, zou deze omstandigheid de oorzaak van de relatief hoge hechtenispercentages kunnen zijn.

De mate waarin de VH wordt toegepast, blijkt tenslotte nog samen te hangen met de grootte van het arrondissement. Met grootte wordt bedoeld het

5) Op deze standaarddeviaties werd een toets voor de homogeniteit van standaarddeviaties toegepast (R. B. McCall, *Fundamental Statistics for Psychology*, New York, 1970). Alleen het verschil tussen de deviaties van de hechtenispercentages bij de misdrijven Opiumwet was significant op het niveau van 5%.

6) Een maat hiervoor is de rangordecoëfficiënt van Spearman. Deze coëfficiënt ligt tussen -1 en +1. Indien twee rangordes volkomen overeenkomen, zal de coëfficiënt 1 zijn (arrondissementen staan op dezelfde plaats in de rangordes). Indien de rangorde net andersom ligt, zal de coëfficiënt -1 zijn (de rangorde van de arrondissementen is omgedraaid). Indien er geen verband bestaat tussen de rangordes, zal de coëfficiënt 0 zijn. Dit is een nogal abstracte uitleg, die wellicht met een voorbeeld kan worden verduidelijkt. Als bij het ene misdrijf de volgorde is: arr. A, B, C (in A wordt veel VH toegepast en in C weinig), en deze volgorde wordt ook bij een ander misdrijf aangetroffen, dan is de rangordecoëfficiënt 1. Indien gevonden zou worden bij een ander misdrijf de volgorde C, B, A, dan zou de coëfficiënt -1 zijn.

aantal zaken dat ter terechtzitting is gekomen in 1975. Wanneer de rangorde naar de grootte van het arrondissement (het aantal zaken) vergeleken wordt met de rangorde naar de mate waarin de VH wordt toegepast, dan blijkt de rangordecoëfficiënt .68. Over het algemeen kan dus gesteld worden dat de lage VH-percentages gevonden worden bij de kleinere arrondissementen, en hoge VH-percentages bij de grotere.

Op het eerste gezicht is het enigszins verwonderlijk dat juist in de arrondissementen waar de grootste aantallen strafzaken voorkomen, vaker het dwangmiddel van de preventieve hechtenis wordt toegepast. Een verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat de parketten die de meeste zaken hebben, ruimere criteria hanteren bij de seponering en dus relatief ernstige zaken vervolgen. Wanneer de zaken die zij vervolgen relatief ernstig van aard zijn, ligt het voor de hand dat ook het hechtenispercentage wat hoger ligt. Of dit inderdaad het geval is, kan op grond van de hier gepresenteerde gegevens niet worden bepaald. Daarvoor is een meer diepgaand onderzoek nodig.

2.3 Samenvatting

In dit hoofdstuk is de toepassing van de VH in 1975 vergeleken met de toepassing in 1972. Daarbij zijn alleen de strafzaken tegen meerderjarige Nederlanders in beschouwing genomen. De landelijke gegevens en de gegevens over de arrondissementen zijn afzonderlijk weergegeven.

a. De landelijke gegevens

Absoluut bezien is het aantal opgelegde preventieve hechtenissen gedaald met 18% bij een nagenoeg gelijk blijvend aantal afgedane zaken. Deze vermindering is niet bij alle categorieën misdrijven aanwezig. Het opvallendst is de vermindering van het percentage VH bij het delict openlijke geweldpleging en bij een aantal sexuele- en vermogensmisdrijven. Belangrijk is met name de daling bij de veel voorkomende categorie diefstal (in vereniging) met braak. Het gegeven dat de hechtenispercentages bij vele misdrijven in 1975 lager waren dan in 1972 leidt tot de conclusie dat de wetwijziging, die eind 1973 tot stand kwam, resultaat heeft gehad, voorzover deze ten doel had de preventieve hechtenis terug te dringen.

b. De arrondissementen

De vermindering van de VH heeft niet in alle arrondissementen in gelijke mate plaatsgevonden. Vooral bij de misdrijven diefstal (in vereniging) met braak, sexuele misdrijven en de misdrijven van de Opiumwet bestaan er grote verschillen tussen de arrondissementen. Bij sommige arrondissementen is een fikse vermindering in het hechtenispercentage bij deze misdrijven waar te nemen, terwijl bij andere dit niet of nauwelijks het geval is of zelfs een toename van het hechtenispercentage te zien is.

De vrij ongelijke verandering binnen de arrondissementen heeft tot gevolg gehad dat de verschillen tussen de arrondissementen onder het regiem van de nieuwe wettelijke regeling niet noemenswaardig kleiner zijn geworden, behalve bij de misdrijven Opiumwet.

In 1975 is er tussen de arrondissementen vooral veel variatie aanwezig in de mate waarin VH wordt toegepast bij diefstal (in vereniging) met braak en sexuele misdrijven. Daarbij vergeleken zijn de verschillen tussen de arrondissementen bij de andere misdrijven duidelijk geringer te noemen.

De arrondissementen die bij het ene misdrijf veel (resp. weinig) verdachten in VH stellen, doen dat ook bij andere misdrijven. Dit leidt tot de nader te onderzoeken hypothese dat de mate waarin VH wordt toegepast een algemeen beleidskenmerk is van de arrondissementen: in sommige arrondissementen wordt over het algemeen veel VH toegepast, in andere weinig.

Tenslotte blijkt uit de verzamelde gegevens dat vooral in grotere arrondissementen een hoog hechtenispercentage wordt gevonden. Ook voor de interpretatie van dit laatste gegeven is nader onderzoek vereist.

Bij de wetwijziging werden niet alleen bepalingen vastgesteld die beogen de toepassing van de VH terug te dringen. Tevens werd bepaald dat een in voorlopige hechtenis genomen verdachte binnen een bepaalde termijn op de openbare zitting moet terecht staan. Deze maximale termijn werd vastgesteld op 102 dagen, bestaande uit 12 dagen bewaring en verlengde bewaring en drie maal 30 dagen gevangenhouding. De VH loopt doorgaans na de aanvang van de terechtzitting door tot de uitspraak onherroepelijk is geworden. De duur van de VH is dus maximaal 102 dagen vermeerderd met 14 dagen tot de uitspraak en 14 dagen totdat het vonnis in kracht van gewijsde is gegaan: in totaal dus 130 dagen. De voorlopige hechtenis kan echter toch langer duren dan 130 dagen wanneer bij de aanvang van de terechtzitting het onderzoek wordt geschorst (bv. om de resultaten af te wachten van het voorbereidend onderzoek dat nog niet is voltooid).

In dit hoofdstuk zal worden onderzocht in hoeverre na de wetwijziging de langdurige hechtenissen zijn teruggedrongen, waarbij als langdurig worden beschouwd de voorlopige hechtenissen die langer duren dan 130 dagen. Dit getal is gekozen om alleen die gevallen in de analyse te betrekken waarbij een schorsing als hiervoor bedoeld heeft plaatsgehad.

Een speciaal geval vormen de zaken waar na het vonnis hoger beroep wordt ingesteld. Dan kan de voorlopige hechtenis een zeer lange duur aannemen. Omdat deze zaken het materiaal zouden vertroebelen, zijn zij in de analyses van dit hoofdstuk buiten beschouwing gelaten.

Evenals in het vorige hoofdstuk worden eerst de landelijke cijfers gepresenteerd, daarna die van de arrondissementen afzonderlijk.

3.1 De landelijke cijfers over de duur van de voorlopige hechtenis in 1972 en 1975

In tabel 10 zijn de totaalcijfers van 1972 en 1975 opgenomen over het percentage voorlopige hechtenissen met een duur langer dan 130 dagen.

Tabel 10 Totaalcijfers over de voorlopige hechtenissen langer dan 130 dagen bij de strafzaken tegen meerderjarige verdachten met de Nederlandse nationaliteit die in 1972 en 1975 door de rechtbanken zijn afgedaan met een onherroepelijk vonnis (uitgezonderd hoger beroep zaken)

	1972		1975	
	<i>aantal</i>	%	<i>aantal</i>	%
Aantal VH'n 130 dagen of korter	2686	91,6	2970	93,8
Aantal VH'n langer dan 130 dagen	337	8,4	195	6,2
Totaal aantal VH'n	4023	100	3165	100

Uit tabel 10 blijkt dat het absolute aantal VH'n langer dan 130 dagen verminderde met 42% naar 195 gevallen in 1975. Daarbij moet echter in ogenschouw

genomen worden, dat er in 1975 duidelijk minder VH'n voorkwamen. Gerelateerd aan het aantal opgelegde VH'n blijkt dat het aantal VH'n met een duur van meer dan 130 dagen sinds de wetwijziging met 2,2% is verminderd. In 1972 kwam een dergelijke duur één keer in de 12 gevallen voor. In 1975 was dit één op de 16 gevallen waarin VH werd toegepast.

De vermindering van de zeer langdurige hechtenissen zal een neerwaartse invloed uitoefenen op de gemiddelde duur van de VH. Daarbij spelen echter ook andere factoren een rol:

— eveneens een vermindering van de gemiddelde VH-duur zou bewerkstelligd kunnen worden door een verruiming van de mogelijkheid tot schorsing van de VH;

— daarentegen zou een neveneffect van de verminderde toepassing van de VH in 1975 kunnen zijn dat de gemiddelde duur van de VH toeneemt. Het is aannemelijk dat in 1975 vooral bij de lichtere of minder gecompliceerde zaken geen VH meer werd toegepast. Daardoor zou de groep voorlopige hechtenissen in 1975 relatief veel zware en gecompliceerde zaken kunnen bevatten, die een langdurige VH vereisen.

In hoeverre de gemiddelde duur van de VH is veranderd valt te lezen in tabel 11.

Tabel 11 Totaalcijfers over de duur van de VH in 1972 en 1975 (meerderjarige Nederlanders; uitgezonderd hoger beroep zaken)

	1972 %	(N)	1975 %	(N)	% verschil 1972/1975
Geen VH toegepast	83,0		86,3%		+ 3,3
VH:					
1- 12 dagen	2,5	(591)	2,1	(485)	- 0,4
13- 42 dagen	3,0	(703)	2,8	(641)	- 0,2
43- 72 dagen	3,9	(926)	2,4	(557)	- 1,5
73-102 dagen	4,0	(936)	3,2	(783)	- 0,8
103-130 dagen	2,2	(530)	2,4	(549)	+ 0,2
meer dan 130 dagen	1,4	(337)	0,8	(195)	- 0,6
	100		100		
Gemiddelde duur van de VH in dagen		69		69	

Te zien valt dat er vooral een vermindering is bij de VH'n die 43-102 dagen duren (min 2,3%), en bij de VH'n die meer dan 130 dagen duren. Opmerkelijk is dat de verminderde toepassing van de VH niet het resultaat heeft gehad dat vooral het aandeel van de kortdurende VH afnam. Het gevolg hiervan is dat de gemiddelde duur van de VH niet is toegenomen. Over de oorzaak waarom (naast de zeer langdurige VH'n) ook de middellange VH'n in aantal teruggelopen zijn en niet, zoals werd verwacht, de kortdurende valt weinig met zekerheid te zeggen. Wellicht speelt hierbij een rol dat de mogelijkheid tot schorsing van de VH is uitgebreid. Dit zou er immers toe hebben kunnen leiden dat sommige hechtenissen die vroeger een gemiddelde duur zouden hebben gehad nu vrij snel zouden worden opgeheven. De antwoorden op deze vragen kunnen slechts speculatief zijn. Om deze reden wordt in het verdere betoog alleen gekeken in hoeverre er een vermindering te constateren valt in het percentage hechtenissen dat langer duurt dan 130 dagen.

De duur van de VH bij verschillende soorten misdrijven

Evenals in het vorige hoofdstuk wordt onderscheid gemaakt tussen agressieve-, sexuele-, vermogensmisdrijven en misdrijven Opiumwet. In tabel 12 zijn de cijfers voor de verschillende soorten misdrijven weergegeven.

Tabel 12 De VH'n met een duur langer dan 130 dagen per soort van misdrijf in 1972 en 1975 (meerderjarige Nederlanders; uitgezonderd hoger beroep zaken)

	1972		1975		% verschil 1972/1975
	aantal VH	% VH langer dan 130 dagen	aantal VH	% VH langer dan 130 dagen	
<i>Wetboek van Strafrecht</i>					
Agressieve misdrijven	545	9,5	496	14,3	+ 4,8
Sexuele misdrijven	245	14,3	190	7,9	- 6,4
Vermogensmisdrijven	3094	7,9	2248	4,4	- 3,5
Overige W.v.S.	18	0,0	1	0,0	—
<i>Misdrijven Opiumwet</i>	108	5,6	204	3,4	- 2,2
<i>Misdrijven Vuurwapenwet</i>	13	7,7	26	15,4	+ 7,7
Totaal	4023	8,4	3165	6,2	- 2,2

Vooraf bij sexuele misdrijven, en in mindere mate bij vermogensmisdrijven is een vermindering te constateren in het percentage VH'n langer dan 130 dagen.

Bij de agressieve misdrijven is een duidelijke toename te zien. Wanneer bij agressieve misdrijven VH wordt toegepast, duurt deze in één op de zeven gevallen langer dan 130 dagen.

Van de genoemde groepen misdrijven zijn vanwege de aantallen slechts enkele te specificeren naar afzonderlijke misdrijven. Voor deze zijn de cijfers in tabel 13 opgenomen.

Tabel 13 De VH'n langer dan 130 dagen voor enkele misdrijven in 1972 en 1975 (meerderjarige Nederlanders; uitgezonderd hoger beroep zaken)

	1972		1975		% verschil 1972/1975
	aantal VH	% VH langer dan 130 dagen	aantal VH	% VH langer dan 130 dagen	
Eenvoudige diefstal	469	4,9	164	1,8	- 3,1
Diefstal in vereniging	515	5,0	316	2,2	- 2,8
Diefstal in vereniging met braak	1115	7,9	880	3,5	- 4,4
Diefstal met braak	420	5,2	375	3,5	- 1,7
Diefstal met geweldpleging	126	18,3	154	9,7	- 8,6
Heling	146	4,8	122	9,8	+ 5,0
Doodslag	39	38,5	85	54,1	+ 15,6

Bij diefstal in ver. met braak en bij diefstal met geweldpleging is een duidelijke vermindering te zien van de VH'n langer dan 130 dagen. Bij de delicten heling en doodslag is echter een stijging opgetreden. De gegevens over de VH'n die langer duren dan 130 dagen, kunnen ook op een andere manier worden geordend. In tabel 14 is weergegeven hoe deze langdurige hechtenissen zijn verdeeld over de verschillende wetsartikelen in de twee onderzoeksjaren.

Tabel 14 Het aantal VH'n met een duur langer dan 130 dagen in 1972 en 1975 uitgesplitst naar wetsartikelen (meerderjarige Nederlanders; uitgezonderd hoger beroep zaken)

Art. W.v.S.	Delictsomschrijving	Aantal VH langer dan 130 daden		% van totaal aantal VH langer dan 130 dagen	
		1972	1975	1972	1975
157	brandstichting	5	8	1,5	4,1
225.1e	valsheid in geschrifte	12	2	3,6	1,0
242	verkrachting	7	9	2,1	4,6
246	aanranding	8	2	2,4	1,0
247	ontucht met kinderen etc.	8	2	2,4	1,0
249.1e	ontucht met minderjarigen	12	2	3,6	1,0
287	doodslag	15	46	4,5	23,6
302.1e	zware mishandeling	12	5	3,6	2,6
310	eenvoudige diefstal	23	3	6,8	1,5
311.4e	diefstal in vereniging	26	7	7,7	3,6
311.4e, 5e	diefstal in vereniging met braak	38	31	26,1	15,9
311.5e	diefstal met braak	22	13	6,5	6,7
312	diefstal met geweld	23	15	6,8	7,7
317	afpersing	20	8	6,0	4,1
326	bedrog	15	3	4,5	1,5
416	heling	7	12	2,1	6,2
Overige		34	27	10,1	13,9
Totaal		337	195	100	100

Uit tabel 14 blijkt dat de zaken waarbij zeer langdurige hechtenissen voorkwamen sinds de wetwijziging een ander karakter hebben gekregen. Het aandeel van de gevallen van doodslag is sterk toegenomen.

Tenslotte wordt in tabel 15 de verdeling gegeven van de zeer langdurige hechtenissen naar de maximale strafbedreiging die op de delicten is gesteld.

Tabel 15 De VH'n langer dan 130 dagen bij groepen misdrijven met een verschillende maximale strafbedreiging, in 1972 en 1975 (meerderjarige Nederlanders; uitgezonderd hoger beroep zaken)

Maximale strafbedreiging	Aantal VH meer dan 130 dagen		Aantal VH meer dan 130 dagen in % van het totaal	
	1972	1975	1972	1975
0 tot 4 jaar	33	23	9,8	11,8
4 tot 6 jaar	49	16	14,5	8,2
6 tot 9 jaar	177	65	52,5	33,6
9 tot 12 jaar	19	16	5,7	8,2
12 jaar of meer	59	75	17,5	38,4
Totaal	337	195	100	100

Uit deze tabel blijkt opnieuw dat de zaken waarin de VH lang heeft geduurd sinds de wetwijziging gemiddeld een zwaarder karakter hebben gekregen. Het aandeel van de misdrijven met een maximum van 9 jaar of meer is twee keer zo groot geworden (van 23% in 1972 naar 47% in 1975). Opvallend is de lichte stijging van het aandeel van de misdrijven met een maximumstraf tot 4 jaar. Uit de gegevens blijkt dat het hier in hoofdzaak gaat om gevallen van heling.

3.2 De duur van de VH in de arrondissementen

In deze paragraaf wordt bekeken of de geconstateerde vermindering van het aantal VH'n langer dan 130 dagen in gelijke mate in de arrondissementen is opgetreden. In tabel 16 staat een overzicht van de totaalcijfers per arrondissement.

Tabel 16 Totaalcijfers over de VH'n langer dan 130 dagen per arrondissement bij strafzaken tegen meerderjarige verdachten met de Nederlandse nationaliteit die in 1972 en 1975 afgedaan zijn met een onherroepelijke veroordeling (uitgezonderd hoger beroep zaken)

	1972		1975		% verschil 1972/1975
	N	% VH langer dan 130 dagen	N	% VH langer dan 130 dagen	
Den Bosch	299	7,7	291	9,3	+ 1,6
Breda	340	5,0	211	5,2	+ 0,2
Maastricht	291	8,6	180	0,6	- 8,0
Roermond	146	6,2	119	3,4	- 2,8
Arnhem	197	13,7	150	8,7	- 5,0
Zutphen	143	4,9	72	2,8	- 2,1
Zwolle	61	6,6	37	8,1	+ 1,5
Almelo	226	2,7	184	5,4	+ 2,7
Den Haag	271	13,7	277	6,9	- 6,8
Rotterdam	388	5,7	367	6,0	+ 0,3
Dordrecht	121	4,1	64	6,3	+ 2,2
Middelburg	69	1,4	35	2,9	+ 1,5
Amsterdam	671	9,5	601	7,5	- 2,0
Alkmaar	67	20,9	37	8,1	- 12,8
Haarlem	232	10,8	147	4,1	- 6,7
Utrecht	206	16,5	164	9,8	- 6,7
Leeuwarden	111	5,4	90	3,3	- 2,1
Groningen	138	5,1	92	2,2	- 2,9
Assen	46	8,7	47	6,4	- 2,3

Niet in alle arrondissementen is een teruggang van de zeer langdurige VH'n te zien. Vooral in die arrondissementen is een duidelijke afname waar te nemen, waar in 1972 een relatief hoog percentage werd aangetroffen. Voorbeelden hiervan zijn Alkmaar, Utrecht, Den Haag en Arnhem. In totaal zijn de verschillen tussen de arrondissementen in 1975 daardoor kleiner dan in 1972 (standaardvergelijking in 1972: 7,8; in 1975: 1,9; verschil significant op 1%-niveau).

Een specificatie van de gegevens over de arrondissementen naar aparte misdrijven is alleen mogelijk voor het misdrijf diefstal met braak, al of niet in vereniging. De cijfers voor dit misdrijf zijn vermeld in tabel 17.

Tabel 17 Gegevens over de VH'n langer dan 130 dagen per arrondissement*) voor het misdrijf diefstal (in vereniging) met braak in 1972 en 1975 (meerderjarige Nederlanders; uitgezonderd hoger beroep zaken)

	1972		1975		% verschil 1972/1975
	aantal VH	% VH meer dan 130 dagen	aantal VH	% VH meer dan 130 dagen	
Den Bosch	61	4,9	125	6,4	+ 1,5
Breda	144	3,5	93	4,3	+ 0,8
Maastricht	70	12,9	84	0	- 12,9
Arnhem	64	17,2	72	9,7	- 7,5
Almelo	110	1,8	82	2,4	+ 0,6
Den Haag	120	6,7	72	0	- 6,7
Rotterdam	188	7,4	179	2,2	- 5,2
Amsterdam	217	8,8	213	5,2	- 3,6
Haarlem	74	6,8	55	1,8	- 5,0

*) De arrondissementen waar in 1975 minder dan 50 gevallen van VH zijn voorgekomen zijn niet in de tabel opgenomen.

Varieerde het percentage VH'n van meer dan 130 dagen in 1972 van 2 tot 17, in 1975 is dat van 0 tot 10. Met betrekking tot dit misdrijf zijn de verschillen tussen de 9 onderzochte arrondissementen niet duidelijk kleiner geworden (standaardafwijking 1972: 3,8; in 1975: 2,9). Zo valt in 6 van de 9 arrondissementen een bekorting te constateren en in 3 een toename.

3.3 Samenvatting

In dit hoofdstuk werd de duur van de VH behandeld, in het bijzonder de mate waarin de VH'n langer duren dan 130 dagen. Op grond van de wetwijziging zou te verwachten zijn dat deze zeer langdurige hechtenissen in 1975 een belangrijke vermindering te zien zouden geven. Aan de duur van de VH is immers een termijn gesteld, in die zin dat de verdachte terecht moet staan uiterlijk 102 dagen na de aanvang van de bewaring. In deze opzet is het vonnis op de 130e dag onherroepelijk, tenzij gebruik wordt gemaakt van de mogelijkheid om bij wijze van uitzondering de terechtzitting te schorsen (art. 277a W.v.Sv.).

a. De landelijke gegevens

Het percentage VH'n langer dan 130 dagen nam tussen 1972 en 1975 af met 2,2%. Daardoor is dit percentage in 1975 op 6,2 gekomen.

Een beperking van de VH'n van langer dan 130 dagen is vooral te zien bij sexuele misdrijven (min 6%) en in iets mindere mate bij vermogensmisdrijven (min 4%). Een toename is bij de agressieve misdrijven opgetreden (plus 5%).

Enkele vermogensmisdrijven konden nader onderzocht worden. Vooral bij diefstal in vereniging met braak en bij diefstal met geweldpleging is een vermindering aanwezig in de meer dan 130 dagen VH. Bij diefstal met geweldpleging en heling duurt de VH echter nog in 10% van de gevallen langer dan 130 dagen.

Wanneer de duur van de VH de 130 dagen overschrijdt, is de zaak weliswaar ter zitting gebracht binnen de door de wet vastgestelde termijn, maar is de zitting direct weer geschorst¹⁾. Blijkbaar wordt van de mogelijkheid tot schorsing, vooral bij zware misdrijven, vrij frequent gebruik gemaakt. De vraag welke factoren hiervoor verantwoordelijk zijn, zal beantwoord moeten worden door middel van dossieronderzoek. In het algemeen kan worden gesteld dat de zaken waarbij in 1975 langdurige hechtenissen voorkwamen gemiddeld een zwaarder karakter hadden dan in 1972.

1) Zie hiervoor A. Mulder en C. Fasseur. *De nieuwe regeling van de voorlopige hechtenis in Nederland*, in: Liber amicorum Herman Bekaert, Gent 1977, blz. 274 en 275.

b. De arrondissementen

Niet in alle arrondissementen is een afname van de meer dan 130 dagen durende VH opgetreden. Wel is echter meer gelijkheid tussen de arrondissementen tot stand gekomen. In 1975 blijkt er in het percentage hechtenissen van meer dan 130 dagen tussen de arrondissementen nog een aanzienlijke variatie te bestaan, lopend van 0,5 tot 10%.

Ten aanzien van diefstal met braak, al dan niet in vereniging, kon een andere analyse worden verricht bij de arrondissementen. Daarbij werd geconstateerd dat de verschillen tussen de arrondissementen niet noemenswaard geringer geworden zijn.

In het kader van de werkzaamheden van de Evaluatiecommissie Voorlopige Hechtenis is het WODC nagegaan of enkele belangrijke onderdelen uit de wetswijziging m.b.t. de voorlopige hechtenis het effect sorteerden dat zij beoogden.

De aandacht was daarbij gericht op twee aspecten:

- a de mate waarin de VH als dwangmiddel wordt toegepast (de wetswijziging beperkte de gevallen waarin en de gronden waarop VH mogelijk is);
- b de duur van de voorlopige hechtenis (de wetswijziging stelde een maximale termijn aan de VH waarbinnen de zaak ter zitting moet komen).

In het onderzoek hiernaar zijn niet alleen de betreffende landelijke cijfers geanalyseerd, maar ook is gekeken naar de verschillen tussen de arrondissementen.

Het materiaal dat is gebruikt is afkomstig van de kerngegevens van de formulieren per afgedane strafzaak, welke door de parketten en griffies worden ingevuld ten behoeve van het CBS. In de analyses zijn betrokken de gegevens over 1972 en 1975, dus jaren vóór en na de ingang van de wetswijziging op 1 januari 1974. Om een zo zuiver mogelijk beeld te krijgen, werd het onderzoek beperkt tot strafzaken tegen meerderjarige verdachten met de Nederlandse nationaliteit, die door de rechtbanken zijn afgedaan. Bovendien zijn bij de analyses aangaande de duur van de voorlopige hechtenis de zaken waarin hoger beroep is ingesteld, eveneens buiten beschouwing gelaten.

De resultaten met betrekking tot de toepassing van de voorlopige hechtenis en de duur daarvan zullen hieronder worden samengevat. Daarna zal aan deze resultaten een korte beschouwing worden gewijd.

De mate waarin voorlopige hechtenis is toegepast in 1972 en 1975

Uit de landelijke cijfers over de strafzaken tegen meerderjarige Nederlanders in 1972 en 1975 blijkt een vermindering in de mate waarin voorlopige hechtenis is toegepast. Bij een nagenoeg gelijkblijvend aantal afgedane strafzaken en ondanks het feit dat de afgedane zaken gemiddeld zwaarder waren (gemeten naar de wettelijke maximumstraf) lag in 1975 het aantal VH'n 18% lager dan in 1972. In 1972 werd in 17% van alle afgedane strafzaken tegen meerderjarige verdachten met de Nederlandse nationaliteit VH toegepast. In 1975 was dit 13,7%.

Hoewel deze vermindering bij de meeste onderscheiden misdrijven aanwezig is, verschilt de sterkte van de daling per misdrijf. Vooral bij seksuele en vermogensmisdrijven is de daling aanzienlijk. Zo werd in 1972 bij 50% van de strafzaken van diefstal in vereniging met braak VH toegepast en in 1975 bij 38%. Het percentage VH'n is vooral kleiner geworden bij misdrijven met een maximale strafbedreiging van 6 tot 9 jaar, in iets mindere mate bij die van 4 tot 6 jaar.

De geconstateerde vermindering in de toepassing van de VH heeft niet in alle arrondissementen in gelijke mate plaatsgevonden. In het bijzonder bij enkele vermogensmisdrijven vond in sommige arrondissementen een forse vermindering plaats, terwijl in andere dit nauwelijks het geval was, of zelfs een toename optrad.

In het algemeen kan gesteld worden, dat de verschillen tussen de arrondissementen in de toepassing van de VH sinds de inwerkingtreding van de nieuwe wet nauwelijks kleiner zijn geworden. Vooral bij enkele vermogensmisdrijven blijven de verschillen tussen de arrondissementen aanzienlijk.

Verdere analyses wezen uit, dat de arrondissementen die bij het ene misdrijf een hoog (resp. laag) percentage voorlopige hechtenissen hebben, ook bij andere misdrijven een hoog (resp. laag) percentage te zien geven. Tenslotte is gebleken, dat vooral in de grotere arrondissementen (gemeten naar de omvang van het aantal afgedane strafzaken) een hoog percentage voorlopig gehechten bestaat.

De duur van de voorlopige hechtenis

Met de wetswijziging wilde men tevens bereiken, dat de zeer langdurige voorlopige hechtenissen tot een minimum zouden worden beperkt. Nagegaan is of in 1975 een sterke reductie is opgetreden. Hiervoor is als criterium gekozen het percentage voorlopige hechtenissen waarvan de duur langer was dan 130 dagen, bij zaken die in eerste aanleg zijn afgedaan. Dit criterium is gekozen, omdat de wettelijke termijn waarbinnen de verdachte terecht moet staan 102 dagen bedraagt en de tijd nodig voor de uitspraak en het in kracht van gewijsde gaan van het vonnis 28 dagen in beslag kan nemen.

Vergeleken met 1972 blijkt er een vermindering te zijn opgetreden van het percentage voorlopige hechtenissen dat langer duurt dan 130 dagen. In 1972 was dit 8,4% (337 gevallen) en in 1975 6,2% (195 gevallen). Dit betekent dat in 1975 ongeveer 1 op de 16 VH'n nog langer heeft geduurd dan 130 dagen, tegen 1 op de 12 in 1972.

Vooral is een afname van de langer dan 130 dagen durende hechtenissen te zien bij sexuele misdrijven en in iets mindere mate bij vermogensmisdrijven. Bij agressieve misdrijven is een toename geconstateerd. In 1975 duurden ongeveer 1 op de 7 voorlopige hechtenissen voor deze misdrijven langer dan 130 dagen. Evenals bij de toepassing van de VH is bij de langdurige VH'n vooral een afname geconstateerd bij de misdrijven met een maximale strafbedreiging van 6 tot 9 jaar, en in mindere mate bij die van 4 tot 6 jaar. Gevolg hiervan is dat de groep langdurige VH'n een gemiddeld zwaarder karakter heeft gekregen.

Niet in alle arrondissementen nam het percentage voorlopige hechtenissen langer dan 130 dagen af. Toch zijn de verschillen tussen de arrondissementen in dit opzicht enigszins verkleind.

Welke conclusies laten deze resultaten nu toe?

Geconstateerd is een vermindering van de toepassing van de VH in 1975. In de praktijk van de strafrechtpleging is dus na de inwerkingtreding van de wetswijziging het dwangmiddel van de VH minder toegepast. Welke invloed de uiteindelijke totstandkoming van de wijziging hierop heeft uitgeoefend is niet exact vast te stellen. Mede op basis van ondersteunend cijfermateriaal uit andere bron lijkt de conclusie gewettigd, dat een reeds in gang zijnde ontwikkeling naar een verminderde toepassing van de VH zich dankzij de wetswijziging in versneld tempo heeft doorgezet. De verzamelde gegevens geven geen inzicht in de wijze waarop de in de nieuwe wet genoemde gronden door de Rechterlijke Macht worden gehanteerd. De tweede fase van het onderzoek die zal bestaan uit een analyse van zaakdossiers zou hierover gegevens kunnen opleveren.

Ten aanzien van de duur van de voorlopige hechtenis is geconstateerd, dat het percentage voorlopige hechtenissen dat langer duurt dan 130 dagen slechts in geringe mate is verminderd. Het blijkt ook in 1975 geregeld voor te komen dat de voorlopige hechtenis langer duurt dan 130 dagen. Er moet dan ook geconcludeerd worden, dat de wetswijziging er niet toe heeft geleid dat de zeer langdurige VH'n nog slechts zeer incidenteel voorkomen. Welke factoren ertoe leiden dat de voorlopige hechtenissen soms langer duren dan 130 dagen kan op basis van het thans beschikbare materiaal niet worden vastgesteld. Wel is duidelijk dat het in hoofdzaak om zeer zware delicten gaat. In

de tweede fase van het onderzoek zal ook op deze vraag dieper worden ingegaan.

Verder kan de conclusie worden getrokken, dat de arrondissementen wat betreft de toepassing van de voorlopige hechtenis (althans bij een aantal misdrijven) en de duur van de voorlopige hechtenis ook in 1975 nog aanzienlijke verschillen laten zien. Deze verschillen zijn alleen bij de duur van de voorlopige hechtenissen kleiner geworden.

Tevens is gebleken dat sommige arrondissementen (vooral die waarin veel strafzaken worden afgedaan) bij alle categorieën misdrijven hoge percentages voorlopige hechtenissen laten zien. Het is onduidelijk waarop deze verschillen tussen de arrondissementen berusten. Worden sommige arrondissementen geconfronteerd met relatief ernstige zaken of hanteren sommige arrondissementen minder strikte criteria bij het vorderen, resp. bevelen van de voorlopige hechtenis?

Een antwoord op deze vraag kan alleen verkregen worden door een onderzoek waarin een groot aantal dossiers wordt bestudeerd. Met een dergelijk onderzoek is door het WODC inmiddels een begin gemaakt.

Summary

I Introduction

On 26 October 1973 a Bill was passed in the Netherlands, the aim of which was among other things to reduce both the duration of remands in custody, especially those for extremely long periods, and the extent to which the measure was used. The Act came into force on 1 January 1974. The Research and Documentation Centre of the Dutch Ministry of Justice has made a study of the extent to which this aim has been achieved. These notes summarize the results of the study. First, a rough explanation will be given of the rules governing pre-trial detention (i.e. the rules which are currently in force and which were introduced by the Bill, see: Code of Criminal Procedure, art. 52 - 93). Second, the data used in the study will be specified. Third, a summary of the results of the investigation will be given.

II Pre-trial detention

1 Detention for questioning ('Verhoor')

If a person is caught in the act of committing a crime, he may be detained at a police station for interrogation for six hours, excluding the period between midnight and nine in the morning. When the police suspect a person of a serious crime, he may be detained for six hours, even if he has not been caught in the act. Article 67 of the Code of Criminal Procedure defines these *arrestable offences* as crimes carrying a maximum penalty of at least four years' imprisonment and some other crimes such as receiving, fraud, threatening behaviour and embezzlement. The law also provides that in the case of persons who have no fixed address all crimes carrying a penalty of imprisonment are arrestable offences.

2 Police Detention ('Inverzekeringstelling')

A person who has been detained for six hours for questioning may be kept in detention for a further period not exceeding 48 hours by order of an Assistant Public Prosecutor, who is usually a high-ranking police officer. Police detention is possible only if the person concerned is suspected of an arrestable offence. The Assistant Public Prosecutor is obliged to inform the Public Prosecutor, who has three options open to him:

- a he may set the suspect free;
- b he may order the period of detention to be extended for a further maximum of 48 hours;
- c he may order the suspect to be brought before him.

3 Remand in custody ('Voorlopige Hechtenis')

A Remand in Custody for six days ('Bewaring')

Before the end of the period of police detention the Public Prosecutor may bring a suspect before the Examining Magistrate with a request that the suspect be remanded in custody for a maximum period of six days. (He may also do this in cases where the suspect has not first been remanded in police detention for six hours.) The Examining Magistrate may comply with such a

request only if the person in question is suspected of an *arrestable offence* and if one or more of the following sets of circumstances are fulfilled (Code of Criminal Procedure art. 67a para. 1 and 2):

- a There is a strong possibility that the suspect will abscond.
- b There are good grounds for believing that he will commit certain further offences specified by law.
- c It is necessary to hold him in custody in order to establish the truth otherwise than through the suspect's own statements.
- d The offence which he is suspected of having committed carries a maximum penalty of at least twelve years' imprisonment and constitutes a severe breach of 'public order'.

On the application of the Public Prosecutor, the Examining Magistrate may extend the period of custody for a further maximum of six days.

B Remand in custody for thirty days ('Gevangenhouding')

Before the end of the first or second six-day remand in custody the Public Prosecutor may apply to a District Court, sitting in chambers, for the suspect to be remanded in custody for a maximum period of thirty days. This period may be extended twice on the application of the Public Prosecutor, on each occasion for thirty days.

The case must be brought to trial before the end of the third thirty day period of custody i.e. before the 102nd day of custody (excluding police detention). A trial may be adjourned, however, as may any resumed proceedings, and the suspect can be kept in custody during such periods until the sentence of the court becomes irrevocable. Remands in custody may be suspended conditionally (provisional release) at any time.

III Data used in the investigation

The data were derived from forms which the registries of the 19 District Courts and the Courts of Appeal (Criminal Division) have to send to the Central Bureau of Statistics whenever a sentence or decision becomes irrevocable. Each form contains the most important particulars of the case in question. The figures for the years 1972 and 1975 were analysed for *all districts*. The survey was confined to criminal cases which were brought to trial (cases in which the charges were dropped were omitted) before the District Courts as courts of first instance (i.e. only offences punishable by imprisonment: 'misdrijven') or which were taken on appeal from a District Court to a Court of Appeal. Only particulars of cases in which the suspect had Dutch nationality were included. Cases involving minors were excluded from the investigation, and the survey was confined to offences as defined in the Criminal Code, the Opium Act and the Firearms Act. Offences under other Acts (such as the Road Traffic Act) were not taken into account as the number of cases in which persons were remanded in custody was negligible.

When the *duration* of remands in custody was analysed, cases in which an appeal was made against the decision at first instance were left out of account as, although in such cases the custody period can be very long, this does not contradict the aim of the law.

IV Results of the investigation

1 *The extent to which pre-trial detention was ordered in 1972 and 1975*

The national figures for 1972 and 1975 show that in the latter year the percentage of cases in which pre-trial detention was ordered decreased. While the number of cases tried by the courts in 1975 was almost similar to that in 1972, and although the number of more severe offences was larger in 1975, the number in which remands in custody were ordered decreased by 18 per cent. In 1972 remands in custody were ordered in 17 per cent of all cases, in 1975 in 13.7 per

cent. Though there was a decrease in relation to almost all types of offence, the amount of the decrease varied according to the type of offence. In the case of sexual offences and crimes against property, in particular, the decrease was considerable. For example in 1972 remands in custody were ordered in 50 per cent of the cases of burglary committed by two or more persons; in 1975 the rate had dropped to 38 per cent. Especially the percentage of pre-trial detentions decreased in the case of offences with a maximum penalty of 6 to 9 years imprisonment, to a somewhat lesser extent in the case of those with 4 to 6 years.

The decrease also varied from district to district, particularly in the case of some types of crimes against property; in some districts there was a large drop in the percentage, but in others the drop was minimal or the percentage even increased.

On the whole there has been scarcely any diminution in the differences between the districts as regards the application of remands in custody since the new law came into force. This is especially true of some kinds of crimes against property. Further analysis showed that in districts where the percentage of cases in which pre-trial detention was ordered was high or low for certain offences, it was also correspondingly high or low for other offences. Finally it was found that the percentage of cases in which remands in custody were ordered was particularly high in the larger districts (i.e. those in which the greatest number of cases were dealt with).

2 The duration of custody

One of the aims of the new law was to minimize the number of cases in which persons are remanded in custody for long periods. In examining how far this has been achieved, the researchers chose as their criterion the percentage of cases in which persons were remanded in custody for longer than 130 days (out of the total number of remands in custody in the respective years). The period of 130 days was chosen because under the new law a case has to be brought to trial before the suspect has been in detention for 102 days and the time for the court to reach sentence and for the sentence to come into effect takes normally 28 days.

The percentage of persons remanded in custody for longer than 130 days was less in 1975 than in 1972: in 1972 it was 8.4 per cent (337 cases) and in 1975 6.2 per cent (195 cases).

This decrease was especially apparent in the case of sexual offences and to a lesser extent in the case of crimes against property. The percentage increased, however, in the case of offences involving aggression: in 1972 the percentage was 9.5 and in 1975 14.3. Concerning the duration of custody also the conclusion is valid that especially the percentage decreased in the case of offences with a maximum penalty of 6 to 9 years' imprisonment, and to a somewhat lesser extent in the case of those with 4 to 6 years. Not all districts showed a decrease in the percentage of persons remanded in custody for longer than 130 days. However, the differences in this respect between the districts were less in 1975 than in 1972.

V Future research

The data collected gave no insight into the way in which the criminal authorities apply the grounds on which a suspect can be remanded in custody, but some light may be thrown on this by a project started a few months ago by the Research and Documentation Centre of the Ministry of Justice. By means of an analyses of criminal files an attempt will be made to find out more about the way in which remand in custody is used under the new law, particularly the reasons for the differences between districts. At the same time, attention will be paid to the policy with regard to the suspension of remand in custody and the consequences of limiting the period of custody to 102 days.

Bijlagen

1	Samenstelling van de Evaluatiecommissie Voorlopige Hechtenis	30
2	Lijst van genoemde misdrijven uit het Wetboek van Strafrecht	31
3	De ontwikkeling van het aantal preventief gedetineerden en van het totale aantal gedetineerden van de Directie Gevangeniswezen	32
4	Percentage gevallen waarbij de voorlopige hechtenis is toegepast per arrondissement bij de strafzaken terzake van sexuele misdrijven en misdrijven, zoals omschreven in de Vuurwapenwet en de Opiumwet tegen meerderjarige Nederlanders die in 1972 en 1975 door de rechtbanken zijn afgedaan	34

Bijlage 1: Samenstelling van de Evaluatiecommissie Voorlopige Hechtenis

- 1 Voorzitter : mr. R. C. J. van Randwijck, Advocaat-Generaal bij het Gerechtshof te Den Haag;
- 2 Secretaris : mr. S. A. M. Stolwijk, medewerker bij de hoofdafdeling Staats- en Strafrecht van het Ministerie van Justitie;
- 3 Leden : mr. M. L. de Haas, Officier van Justitie te Arnhem;
mr. B. de Hoogh, Officier van Justitie te Leeuwarden;
mr. R. B. M. Berger, Officier van Justitie te Amsterdam;
mr. R. A. Schimmel, Officier van Justitie te Den Haag;
mr. P. M. Roelse, Officier van Justitie te 's-Hertogenbosch;
mr. C. Fasseur, raadadviseur, werkzaam bij de Stafafdeling Wetgeving Publiekrecht;
dr. J. J. M. van Dijk, medewerker bij het WODC;
dhr. A. R. de Hossou, medewerker bij de Directie TBR en Reclassering.

Bijlage 2: Lijst van genoemde misdrijven uit het Wetboek van Strafrecht

1 Agressieve misdrijven*a Misdrijven tegen de openbare orde en het openbaar gezag*

- artt. 138, 139 — huis- en lokaalvredebreuk
- art. 180 (jo. 181, 182) — wederspanningheid
- art. 141 — openlijk geweld met verenigde krachten tegen personen of goederen

b Misdrijven tegen leven en persoon

- art. 285 — bedreiging met openlijk geweld
- artt. 287-291 — moord en doodslag
- artt. 300.1, 301.1 — eenvoudige mishandeling
- artt. 300.2.3, 301.2.3, 302, 303 — zware mishandeling
- artt. 307, 308 (jo. 309) — dood of letsel door schuld

c Ruwheidsmisdrijven tegen dieren en goederen

- artt. 157, 158 — brandstichting
- art. 350 (jo. 354) — vernieling

2 Sexuele misdrijven

- art. 242 — verkrachting
- artt. 244-245 — gemeenschap met kinderen
- art. 246 — aanranding
- art. 247 — ontucht met minderjarigen
- art. 249 — ontucht door ouders, onderwijzers, etc.

3 Vermogensmisdrijven

- art. 225 — valsheid in geschrifte
- art. 310 — eenvoudige diefstal
- art. 311.4 — diefstal in vereniging
- art. 311.4.5 — diefstal in vereniging met braak
- art. 311.5 — diefstal met braak
- art. 312 — diefstal met geweldpleging
- art. 317 — afpersing
- art. 321 — verduistering
- art. 322 — verduistering in dienstbetrekking
- art. 326 — oplichting
- artt. 416-417 — heling

Bijlage 3: De ontwikkeling van het aantal preventief gedetineerden en van het totale aantal gedetineerden volgens de sterktestaten van de Directie Gevangeniswezen

De verhouding van het aantal preventief gedetineerden op het totaal aantal gedetineerden in penitentiaire inrichtingen, en in huizen van bewaring: 1972-1977

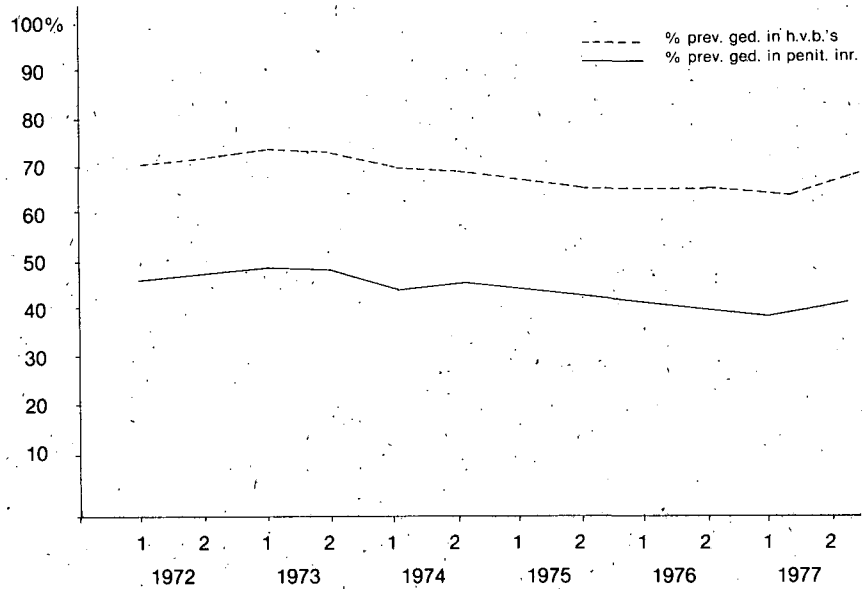
	penitentiaire inrichtingen ¹⁾			huizen van bewaring ²⁾		
	gemiddeld aantal gedetineerden	gemiddeld aantal prevent. gedet.	% preven- tief gedet.	gemiddeld aantal gedetineerden	gemiddeld aantal prevent. gedet.	% preven- tief gedet.
1972 1e half jaar	2956	1389	47,0	1939	1375	70,9
2e half jaar	2838	1366	48,1	1847	1353	71,3
1973 1e half jaar	2733	1347	49,3	1797	1328	73,9
2e half jaar	2620	1269	48,5	1707	1253	73,4
1974 1e half jaar	2485	1110	44,6	1546	1094	70,7
2e half jaar	2615	1190	45,5	1655	1164	70,3
1975 1e half jaar	2813	1235	43,9	1767	1203	68,1
2e half jaar	2761	1152	41,7	1676	1124	67,1
1976 1e half jaar	2848	1167	41,0	1682	1136	67,6
2e half jaar	3163	1281	40,5	1843	1240	67,3
1977 1e half jaar	3255	1278	39,3	1879	1236	65,8
2e half jaar	3236	1322	40,9	1857	1279	68,9

Bron: Sterktestaten Directie Gevangeniswezen van het Ministerie van Justitie

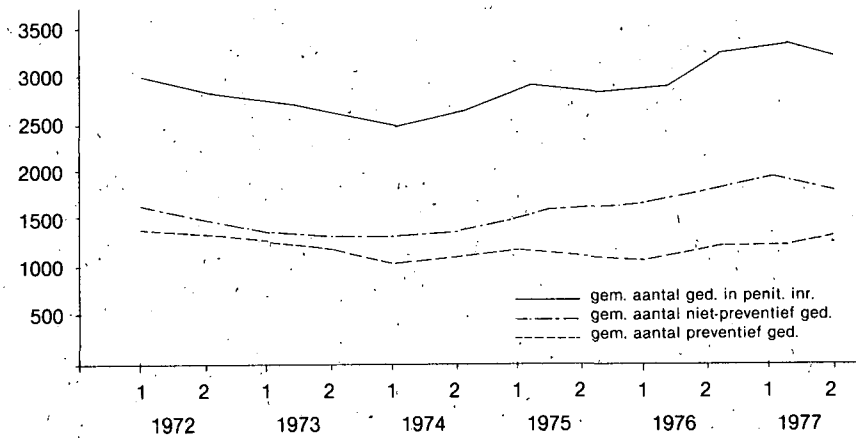
- 1) Deze getallen betreffen zowel mannelijke als vrouwelijke gedetineerden.
- 2) Deze getallen betreffen alleen mannelijke gedetineerden.

Voor een grafische weergave van de in deze tabel opgenomen cijfers, zie men de figuren 1 en 2 op de volgende pagina.

Figuur 1: De verhouding van het aantal preventief gedetineerden tot het totaal aantal gedetineerden in penitentiaire inrichtingen en in huizen van bewaring: de jaren 1972-1977.

Figuur 2: De gemiddelde aantallen preventief en niet-preventief gedetineerden in penitentiaire inrichtingen: de jaren 1972-1977.

Bijlage 4: Percentage gevallen waarbij de voorlopige hechtenis is toegepast per arrondissement bij de strafzaken terzake van seksuele misdrijven en misdrijven zoals omschreven in de Vuurwapenwet en de Opiumwet tegen meerderjarige Nederlanders die in 1972 en 1975 door de rechtbanken zijn afgedaan¹⁾

	<i>sexuele misdrijven</i>			<i>misdr. Vuurwapenwet</i>			<i>misdr. Opiumwet</i>		
	1975		% ver- schil 1972/1975	1975		% ver- schil 1972/1975	1975		% ver- schil 1972/1975
	N	% VH		N	% VH		N	% VH	
Den Bosch	52	42,3	+ 11,5	227	1,3	+ 0,8	58	39,7	+ 32,3
Breda	63	22,2	- 8,4	99	2,0	+ 1,1	17		
Maastricht	54	27,8	- 25,4	110	0	0	33	33,3	+ 2,5
Roermond	50	26,0	- 10,4	89	1,1	- 1,4	14		
Arnhem	39	41,0	+ 17,3	100	0	- 0,8	25		
Zutphen	14			35	0	0	9		
Zwolle	12			62	0	0	10		
Almelo	19			98	4,1	+ 0,9	12		
Den Haag	79	25,3	- 3,8	152	3,3	+ 2,1	73	29,7	+ 22,1
Rotterdam	59	33,9	+ 1,1	144	2,8	+ 2,8	61	32,8	- 2,0
Dordrecht	11			49	0	- 8,0	7		
Middelburg	5			50	0	0	20		
Amsterdam	61	39,3	+ 12,1	214	2,8	+ 2,8	236	33,1	- 17,4
Alkmaar	22			38	2,6	+ 2,6	4		
Haarlem	46	23,9	- 8,5	51	2,0	+ 2,0	14		
Utrecht	37	51,4	+ 35,0	114	5,3	+ 5,3	19		
Leeuwarden	24			67	7,5	+ 2,7	9		
Groningen	22			88	2,3	+ 0,7	51	21,6	+ 4,2
Assen	18			70	0	0	11		

1) Alleen dan zijn alle gegevens in de tabel opgenomen als N groter is dan 25.